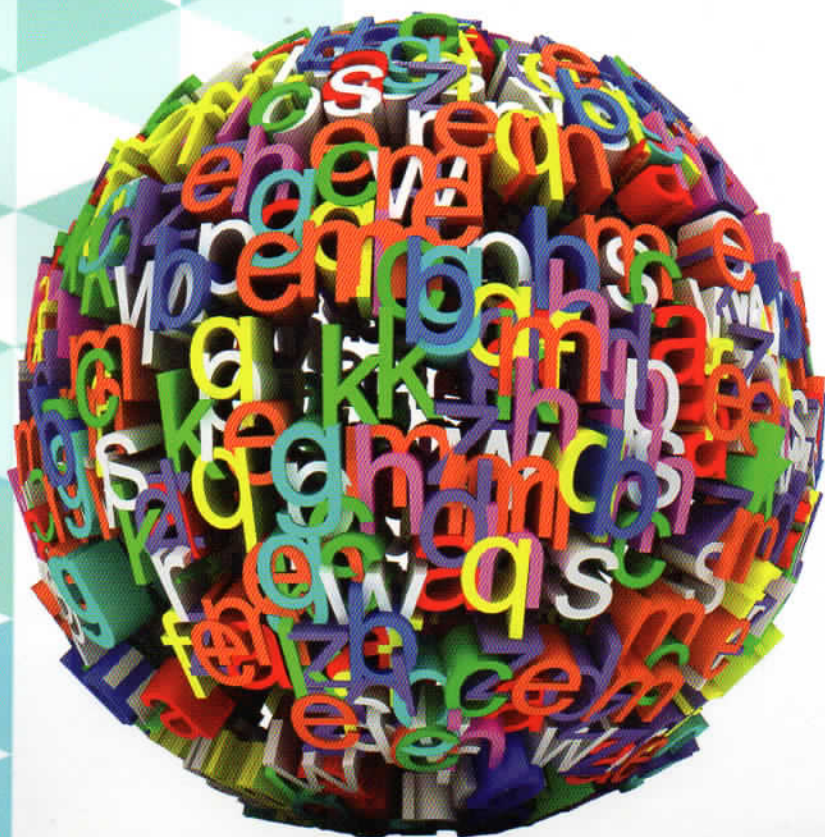

NELUȚA ANGHEL

LITERATURA ROMÂNĂ

Modele de compuneri

GHID DE PREGĂTIRE PENTRU EVALUAREA NAȚIONALĂ CLASA A VIII-A

Cuprins

Argument.....	4
I. Opera lirică.....	5
I.1. Pastelul.....	21
I.2. Doina populară/ cultă.....	25
II. Moduri de expunere.....	33
II.1. Descrierea literară.....	34
II.1.1 Descrierea literară de tip tablou.....	34
II.1.2 Descrierea literară de tip portret.....	35
III. Opera populară.....	37
IV. Opera epică.....	39
IV. 1. Rezumatul unei opere epice.....	40
IV.2. Personajul literar.....	42
IV.3. Schița.....	45
IV.4. Fabula.....	51
IV.5. Balada populară/cultă.....	54
IV.6. Basmul.....	62
IV.7. Nuvela.....	69
IV.8. Romanul.....	75
V. Opera dramatică.....	78
V.1. Comedia.....	84

I. OPERA LIRICĂ

Să ne reamintim!

Definiție: Opera lirică este opera în care autorul își exprimă în mod direct gândurile, ideile și sentimentele, cu ajutorul limbajului figurat și al elementelor de versificație.

Caracteristici: - exprimă în mod direct gânduri, idei și sentimente;
- sunt prezente: - eul liric
- limbajul figurat
- elementele de versificație

Compuneri posibile:

I. a. Text studiat:

1. Demonstrează într-o compunere de 15-25 de rânduri că o operă literară studiată de tine la clasă este operă lirică.

În compunerea ta trebuie:

- să menționezi patru trăsături ale operei lirice;
- să ilustrezi cele patru trăsături în textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate;

Text studiat: „Dorința”, de Mihai Eminescu (manualul de Limba și literatura română, clasa a VIII-a, autor Marin Iancu, editura Corint)

DORINȚA

de Mihai Eminescu

Vino-n codru la isvorul
Care tremură pe prund,
Unde prispa cea de brazde
Crengi plecate o ascund.

Și în brațele-mi întinse
Să alergi, pe piept să-mi cazi,
Să-ți desprind din creștet vălul,
Să-l ridic de pe obraz.

Pe genunchii mei ședea-vei
Vom fi singuri-singurei,
Iar în păr, înfiorate,
Or să-ti cadă flori de tei.

Fruntea albă-n părul galben
Pe-al meu braț încet s-o culci,
Lăsând pradă gurii mele
Ale tale buze dulci.

Vom visa un vis fericit,
Îngâna-ne-vor c-un cânt
Singuratece isvoare,
Blânda batere de vânt.

Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri.

Demonstrație

Opera lirică studiată de mine la clasă este „Dorința”, de Mihai Eminescu. Această operă literară aparține genului liric, deoarece prezintă trăsăturile acestui gen literar: exprimă în mod direct gânduri, idei, sentimente și sunt prezente eul liric, limbajul figurat și elementele de versificație.

Titlul sugerează dorința intensă de împlinire prin iubire, în mijlocul naturii ocrotitoare.

În cele șase strofe ale poeziei sunt exprimate **în mod direct** sentimentul de nerăbdare a eului liric, aflat în ipostaza unui tânăr îndrăgostit, de a-și întâlni iubita („Vino-n codru la isvorul/ Care tremură pe prund”; „Și în brațele-mi întinse/ Să alergi, pe piept să-mi cazii”) și sentimentul de fericire, izvorât din imaginea împlinirii visului de iubire („Vom visa un vis ferice/ Vom fi singuri-singurei”). Sentimentele exprimate sunt prezentate în deplină concordanță cu natura protectoare, cuprinsă și ea de emoția îndrăgostiților: „[...] isvorul/care tremură pe prund”; „Iar în păr, înfiorate, /O să-ți cadă flori de tei”.

Eul liric este concretizat în text prin pronume, adjective pronominale și verbe de persoana I singular: “Și în brațele-mi întinse”; “Pe genunchii mei ședeai-vei”; “Să-ți desprind din creștet vălul”. Întâlnim și persoana a II-a singular, deoarece poezia este concepută ca o adresare directă către iubită (“Vino-n codru la isvorul”; “Să alergi, pe piept să-mi cazii”), dar și persoana I plural, care desemnează cuplul : “Vom visa un vis ferice”, sugerând împlinirea visului de iubire.

Limbajul figurat este alcătuit din epitete (“Fruntea albă-n părul galben”; “Ale tale buze dulci”; “Blânda batere de vânt”), repetiții (“Vom fi singuri-singurei”; “Or să cadă rânduri-rânduri”), enumerații (“Să alergi, pe piept să-mi cazii”), personificări (“Vino-n codru la isvorul/ Care tremură pe prund”; “Îngâna-ne-vor c-un cânt/ Singuratece isvoare/ Blânda batere de vânt”). Epitetele au rolul de a contura portretul iubitei („Fruntea albă-n părul galben”, buze dulci”), subliniindu-i frumusețea și gingășia, iar personificarea umanizează natura, făcând-o părtașă la emoția și fericirea îndrăgostiților. Aceste figuri de stil intră în componența unor imagini artistice vizuale și auditive deosebit de plastice, atât vizuale, cât și auditive (“Iar în păr înfiorate/ Or să-ți cadă flori de tei.”; “Îngâna-ne-vor c-un cânt/ Singuratece isvoare/ Blânda batere de vânt”).

Rima încrucișată și măsura versurilor de 7-8 silabe conferă textului o muzicalitate aparte, în deplină concordanță cu conținutul liric.

În concluzie, întrunind toate aceste caracteristici, „Dorința”, de Mihai Eminescu, este operă lirică.

Text studiat: „Lacul”, de Mihai Eminescu (manualul de Limba și literatura română, clasa a VIII-a, autori Alexandru Crișan, Sofia Dobra, Florentina Sâmișăian, editura Humanitas Educațional)

I: 1. Pastelul

Să ne reamintim!

Pastelul

Definiție: Opera lirică în care este zugrăvit în mod plastic un tablou din natură și sunt exprimate sentimentele eului liric, inspirate de acesta.

Caracteristici:

- prezintă în mod plastic un tablou din natură;
- exprimă sentimentele eului liric;
- sunt prezente figurile de stil și grupurile substantiv-adjectiv și verb-adverb;
- predomină descrierea și monologul liric, ca moduri de expunere;

Compuneri posibile:

1. Demonstrează într-o compunere de 15-25 rânduri că o operă literară studiată de tine la clasă este pastel.

În compunerea ta trebuie:

- să menționezi patru trăsături ale pastelului;
- să illustrezi cele patru trăsături în textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate;

I.1.a. Text studiat : „Sfârșit de toamnă”, de Vasile Alecsandri (în manualul de Limba română, clasa a V-a, autori Marin Iancu, Ioan Dumitru, Vasile Molan, Gabriel Chelaru Editura Petrion)

Demonstrație

Pastelul studiat de mine la clasă este „Sfârșit de toamnă”, de Vasile Alecsandri. Această operă literară este pastel, deoarece prezintă următoarele caracteristici: zugrăvește în mod plastic un tablou din natură și exprimă sentimentele inspirate de acesta, cu ajutorul descrierii literare și al monologului liric, realizate pe baza grupurilor substantiv-adjectiv și verb-adverb, care intră în componența unor figuri de stil.

Titlul este sugestiv pentru conținutul de idei și sentimente ale textului și trădează intenția scriitorului de a descrie un peisaj din natură la granița dintre două anotimpuri: sfârșitul toamnei și începutul iernii.

Între titlu și text există o relație strânsă, deoarece, în cele patru strofe, poetul prezintă în mod expresiv **un tablou** de toamnă (primele două) și unul de iarnă (ultimele).

Semnele toamnei surprinse de poet sunt: plecarea păsărilor călătoare ("Oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele/ Părăsit-au a lor cuiburi și-au fugit de zile rele"), uscarea vegetației („Vesela verde câmpie acu-i tristă, veștejită”), apariția brumei („Lunca bătută de brumă acum pare ruginită”), căderea frunzelor („Frunzele-i cad, zbor în aer și de crengi se dezlipesc”). Sosirea iernii este anunțată de „nouri negri plini de geruri”, „un cârd de corbi iernatici/Prin văzduh croncănitori”, dispariția „soarelui iubit”, apariția crivățului.

Sentimentele exprimate, în strânsă relație cu tabloul descris, sunt de dor și de nostalgie după păsările călătoare „urmărite de al nostru jalnic dor” și după zilele frumoase ale verii : „Vesela verde câmpie acu-i tristă, vestejită”), dar și de spaimă față de sosirea iernii cumplite: „Boii rag, caii nechează, câinii latră la un loc/ Omul trist cade pe gânduri și se-apropie de foc”.

Trăsăturile cadrului descris și sentimentele eului liric sunt evidențiate cu ajutorul următoarelor **figuri de stil**: epitete („zile rele”, „jalnic dor”, „grozavii nori”, „vesela verde câmpie acu-i tristă, vestejită”), comparații („Frunzele-i cad, zbor în aer și de crengi se dezlipesc/Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc”), enumerații („boii rag, caii nechează, câinii latră la un loc”), personificare („Iarna vine, vine pe crivăț călare”).

Prin descriere, autorul ilustrează trăsăturile tabloului, specifice celor două anotimpuri prezentate, iar prin intermediul **monologului liric** sunt exprimate sentimentele.

Grupurile substantiv-adjectiv sunt numeroase, conturând spațiul descris sau evidențind sentimentele exprimate: *zile rele, lung zbor, vesela verde câmpie tristă, veștejită, soarele rotund și palid, nouri negri, omul trist*, etc.) . Remarcăm culoarea sumbră, întunecată a peisajului, sugerată de adjectivele cu valoare de epitete cromatice, specifică începutului de iarnă.

În concluzie, deoarece zugrăvește în mod plastic un tablou din natură, dar exprimă și sentimentele inspirate de acesta, opera literară „Sfârșit de toamnă”, de Vasile Alecsandri este pastel.

I.1. b. Text la prima vedere

- Text suport 1:

Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură,
În curând și el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit.

El se-nalță de trei sulți pe cereasca, mândră scară
Și cu raze vii sărută june flori de primăvară.
Dediței și viorele, brebenei și toporași
Ce răzbat prin frunze-uscate și s-arată drăgălași.

Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă.
Păsărelele-și dreg glasul prin huceagul de sub luncă.
În grădini, pe câmpi, pe dealuri, prin poiene și prin vii
Ard movili buruienoase, scoțând fumuri cenușii.

(Vasile Alecsandri, “Dimineața”)

Compuneri posibile:

1. Demonstrează într-o compunere de 15-25 de rânduri că opera citată este pastel.

În compunerea ta trebuie:

- să menționezi patru trăsături ale pastelului;
- să ilustrezi cele patru trăsături în textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate;

Demonstrație

Poezia „Dimineața”, de Vasile Alecsandri, este **pastel**, deoarece prezintă caracteristicile acestei specii literare: zugrăvește în mod plastic un tablou din natură și exprimă sentimentele inspirate de acesta, cu ajutorul descrierii literare și al monologului liric, realizate pe baza grupurilor substantiv-adjectiv și verb-adverb, care intră în componența unor figuri de stil.

În cele trei strofe citate, poetul surprinde un **colț din natură** dimineața, atunci când natura și viețuitoarele se trezesc la viață. În prima strofă atenția este reținută de apariția „zorilor de ziuă” și a soarelui: „În curând și el apare pe-orizontul aurit/ Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit.”. A doua strofă schimbă perspectiva, privirile coborând pe pământ, acolo unde „Dediței și viorele, brebenei și toporași/ [...] răzbat prin frunze-uscate și se-arată drăgălași”. În ultima strofă a fragmentului citat asistăm la reluarea activităților diurne de către oameni și animale: „Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă./ Păsărelele-și dreg glasul prin hucașul de sub luncă”.

Sentimentele inspirate de cadrul natural descris sunt de fericire, de veselie („Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură/ Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură”), de exuberanță („Și cu raze vii sărută june flori de primăvară”), de frenezie („În grădini, în câmpi, pe dealuri, prin poiene și prin vii/ Ard movili buruienoase, scoțând fumuri cenușii.”).

Trăsăturile spațiului descris și sentimentele exprimate sunt evidențiate în text cu ajutorul următoarelor **figuri de stil**: epitete („vesela natură”, „soare dulce”, „orizontul aurit”, „cereasca mândră scară”, „raze vii”, „june flori”, „fumuri cenușii”), personificare („El se-nalță de trei sulii pe cereasca mândră scară/ Și cu raze vii sărută june flori de primăvară”), enumerație („În grădini, în câmpi, pe dealuri, prin poiene și prin vii”), inversiune („vesela natură”, „june flori”), construite pe baza grupurilor substantiv-adjectiv.

Prin descriere, autorul ilustrează trăsăturile tabloului, iar prin intermediul **monologului liric**, sunt exprimate sentimentele.

În concluzie, deoarece textul citat zugrăvește în mod plastic un tablou din natură, dar exprimă și sentimentele inspirate de acesta, aparține speciei literare pastel.

- Text suport 2:

O fâșie nesfârșită
Dintr-o pânză pare calea,
Printre holde rătăcită,
Toată culmea-i adormită,
Toată valea.

Liniștea-i deplin stăpână
Peste câmpii arși de soare,
Lunca-i goală: la fântână

E pustiu; și nu se-ngână
Nicio boare.

Numai zumzetul de-albine,
Fără-ncepere și-adaos,
Curge-ntruna, parcă vine
Din adâncul firii pline
De repaus.

(George Coșbuc, *În miezul verii*)

2. Demonstrează într-o compunere de 15-25 de rânduri că opera citată este pastel.

În compunerea ta trebuie:

- să menționezi patru trăsături ale pastelului;
- să illustrezi cele patru trăsături în textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate;

Demonstrație

Opera citată este pastel, deoarece descrie în mod plastic un tablou din natură, cu ajutorul figurilor de stil, exprimând și sentimentele eului liric, inspirate de acesta.

Titlul *În miezul verii* este sugestiv pentru conținutul liric, trădând intenția autorului de a prezenta un peisaj, surprins în mijlocul verii, când aceasta este stăpână absolută peste natură.

Între titlu și text există o relație strânsă, deoarece, în cele trei strofe citate, poetul creionează un tablou rural, încremenit parcă, în soarele și arșița verii: „Toată culmea-i adormită/Toată valea”; „Liniștea-i deplin stăpână”; „Lunca-i goală; la fântână e pustiu”. Tabloul realizat este unul panoramic, privirile admirative urmărind mai întâi drumul („o fâșie nesfârșită”, printre holde, culmi și văi), alunecând apoi peste „câmpii arși de soare”, pentru ca mai târziu să poposească „la fântână”. Imaginile vizuale, („O fâșie nesfârșită/ Dintr-o pânză pare calea”; „câmpii arși de soare”), împletite armonios cu cele auditive („Liniștea-i deplin stăpână”; „și nu se-ngână/ Nicio boare”) redau imaginea unui loc straniu, lipsit de viață, pârjolit de soarele atotputernic al miezului de vară. Singurul sunet care răsună în acest tablou este „zumzetul de albine”, simbol al triumfului vieții, dar și al misterului acesteia: „parcă vine/ Din adâncul firii pline/ De repaus”.

Sentimentele exprimate, inspirate de spațiul descris, sunt de liniște, de împăcare sufletească, dar și de admirație față de miracolul firii.

Particularitățile tabloului descris și stările sufletești ale eului liric, aflat în ipostaza unui spectator fascinat de puterea verii și de misterul firii, sunt reliefate cu ajutorul următoarelor figuri de stil: epitete: („Toată culmea-i adormită”; „Lunca-i goală”; „Liniștea-i deplin stăpână”), personificare („Liniștea-i deplin stăpână”), metaforă („O fâșie nesfârșită/ [...] pare calea”).

Modul de expunere predominant este descrierea, prin care se conturează tabloul descris, fiind frecvent întâlnite grupurile substantiv-adjectiv, acesta din urmă având valoare stilistică de epitet.

În concluzie, opera citată este pastel, deoarece prezintă caracteristicile majore ale acestei specii literare a genului liric: descrie un tablou din natură și prezintă sentimentele stărnite de acesta.

IV. OPERA EPICĂ

Să ne reamintim!

Definiție: Opera epică este opera literară în care autorul își exprimă în mod indirect gânduri, idei, sentimente, cu ajutorul acțiunii și al personajelor.

Caracteristici: - exprimă în mod indirect gânduri, idei, sentimente;
narator
- are: acțiune
personaje
narațiunea, ca mod de expunere predominant

Compuneri posibile:

1. Demonstrează într-o compunere de 15-25 de rânduri că o operă literară studiată de tine la clasă este operă epică;

În compunerea ta trebuie:

- să menționezi patru trăsături ale operei epice;
- să illustrezi cele patru trăsături în textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate;

Text studiat: „Dincolo de nisipuri”, de Fănuș Neagu (în manualul de Limba și literatura română, clasa a VIII-a, autor Marin Iancu, editura Corint)

DEMONSTRAȚIE

Una dintre operele epice studiate de mine la clasă este „Dincolo de nisipuri”, de Fănuș Neagu. Aceasta este operă epică, deoarece prezintă următoarele caracteristici: exprimă în mod indirect gânduri, idei, sentimente și sunt prezente naratorul, acțiunea, personajele, narațiunea (ca mod de expunere predominant).

Titlul este sugestiv, exprimând ideea că, prin tenacitate și luptă, omul poate depăși realitatea ostilă.

Opera ilustrează în mod indirect drama unui om obișnuit (Șușteru, un țăran dintr-un sat de câmpie), aflat într-o situație neobișnuită, disperată („o secetă cumplită care dura de doi ani”).

Naratorul povestește la persoana a treia („Șușteru nu-i chemă. Privi luna ce se ofilea pe muchia aceluiași deal, ridică brațul fără mâneci și lovi calul pe gât, cu dârlogii.”), deci un narator obiectiv, omniprezent, omniscient.

Acțiunea cuprinde mai multe fapte și evenimente, grupate pe momente ale subiectului. În expozițiune este prezentat locul (un sat de câmpie afectat de secetă), timpul (anul 1946, „an de secetă cumplită”) și o parte dintre personaje (Șușteru, familia sa, dascălul). Intriga este constituită de apariția călărețului care aduce vestea sosirii gărlei. Desfășurarea acțiunii cuprinde faptele febrile, pe care le fac oamenii, în așteptarea Buzăului: Șușteru trage luntrea la apă, îi anunță pe săteni că vine gărla, satul întreg se mută pe malul apei, dar până seara Buzăul nu sosește. Atunci Șușteru lansează ideea că apa ar fi fost oprită de morarii de la munte. Se formează o ceată de călăreți care pornește în căutarea gărlei. Punctul culminant este reprezentat de momentul în care nici la a doua moară nu găsesc apă. Ceilalți călăreți se întorc. Deznodământul îl prezintă pe Șușteru singur, continuându-și călătoria în căutarea apei binefăcătoare.

Personajele sunt principale (Șușteru), secundare (dascălul, satul), episodice (călărețul, fata, moșul, morarii).

Șușteru este personaj principal. Este caracterizat în mod direct de către narator ca fiind „mic și slab, cu cămașa atârându-i peste pantaloni”, expresie a stării jalnice în care îl adusese seceta. Din procedeele caracterizării indirecte (nume, fapte, vorbe, gesturi, relația cu celelalte personaje), reiese că este autoritar, deoarece sătenii îl ascultă și îl urmează, hotărât să aducă gărla, pentru că își continuă călătoria chiar și atunci când rămâne singur. Numele, prin sugestia auditivă și vizuală, exprimă susurul și meandrele apei, obsesie al cărei prizonier ajunge personajul.

Modul de expunere predominant este **narațiunea**, prin care sunt relatate faptele, îmbinată cu descrierea, dialogul și monologul.

În concluzie, opera literară „Dincolo de nisipuri”, de Fănuș Neagu este operă epică.

IV. 1. Rezumatul unei opere epice

Să ne reamintim!

Definiție: Rezumatul unei opere epice este un text mai scurt ca textul de bază (reprezintă cam o treime din acesta), în care se prezintă succint și obiectiv conținutul textului dat.

Caracteristici: - are o întindere mai mică decât textul de bază (reprezintă cam o treime din acesta);

- sintetizează și rezumă conținutul de idei al textului;
- respectă ordinea în care apar întâmplările și evenimentele în textul de bază (ideile principale);
- prezintă introducere, cuprins, încheiere;
- se referă numai la ce se povestește, nu la cine sau cum se povestește (nu sunt acceptate formulări de genul: *Autorul povestește: În acest text este vorba despre...Acțiunea se petrece în...Din această opera învățăm...*);
- se povestește la persoana a III-a, timpul prezent sau perfect compus, evitându-se perfectul simplu sau imperfectul (timpurile specifice narațiunii);
- nu păstrează citate și figuri de stil din textul de bază;
- vorbirea directă se transformă în vorbire indirectă;
- utilizează conectori de tipul: *la început, după aceea, apoi, mai târziu, între timp, pe când, deoarece, de aceea, etc.*

Nu uitați!

- Citiți cu atenție textul și identificați ideea centrală, locul desfășurării acțiunii, timpul și personajele!
- Împărțiți textul în fragmente și formulați ideile principale;
- Dezvoltați ideile principale într-un text coerent, folosind conectorii enumerați mai sus!
- Recitați și corectați eventualele greșeli!

Compuneri posibile:

2.Redactează o compunere în care să realizezi rezumatul unei opere epice studiate la clasă.

În compunerea ta trebuie:

- să respecti fidelitatea față de text;
- să desprinzi ideile principale ale textului;
- să prezinți succesiunea întâmplărilor la care participă personajele;
- să respecti convențiile specifice rezumatului;
- să ai un conținut adecvat tipului de text și cerinței formulate;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate;

Rezumatul operei literare epice „Dincolo de nisipuri”, de Fănuș Neagu

În vara anului 1946 o secetă cumplită, care dura de doi ani, s-a abătut asupra unui sat de câmpie.

Șușteru se trezește la amiază, după o noapte de priveghi în așteptarea apei, și coboară la malul gârlei.

Un călăreț aduce vestea că vine Buzăul.

Șușteru dă luntrea la apă, îi anunță pe săteni și se mută cu toții pe malul gârlei, dar până seara Buzăul nu sosește. Atunci Șușteru lansează ideea că apa ar fi fost oprită de morarii de la munte. Se formează o ceată de călăreți care pornește în căutarea apei. Nu o găsesc nici la prima, nici la a doua moară. Călăreții abandonează cursa, dar Șușteru continuă, convins fiind că undeva trebuie să existe apă.

2.Redactează o compunere de 10-15 rânduri în care să realizezi rezumatul unei opere epice studiate la clasă, marcând momentele subiectului;

În compunerea ta trebuie:

- să respecti fidelitatea față de text, marcând momentele subiectului;
- să desprinzi ideile principale ale textului;
- să prezinți succesiunea întâmplărilor la care participă personajele;
- să respecti convențiile specifice rezumatului;
- să ai un conținut adecvat tipului de text și cerinței formulate;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate;